

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa M. S.

przeciwko Gospodarstwu Rolnemu A. I. Ferma Drobiu i H.I.

o ustalenie istnienia stosunku pracy i inne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 stycznia 2012 r.,

skarg kasacyjnych stron pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 5 kwietnia 2011 r.,

- 1. odmawia przyjęcia do rozpoznania skarg A. I. i H. I.,**
- 2. zasądza od pozwanych na rzecz powoda kwoty po 1.350 zł, powiększone o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2011 r., w sprawie z powództwa M. S. przeciwko Gospodarstwu Rolnemu /.../, o ustalenie istnienia stosunku pracy i inne, na skutek apelacji pozwanej A. I. i H. I. od wyroku Sądu Rejonowego - Sądu Pracy z dnia 28 października 2010 r., oddalił apelacje pozwanych.

Pozwane zaskarżyły ten wyrok skargami kasacyjnymi w całości, zarzucając mu:

- A I.: naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: art. 22 k.p., art. 65 k.c., art. 60 k.c., art. 6 k.c., art. 506 k.c., art. 84 k.c., art. 87 w związku z art. 88 k.c., art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c., art. 737 k.c. w związku z art. 750 k.c., art. 738 k.c. w związku z art. 750 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy: art. 230 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 229 k.p.c.,

- H. I.: naruszenie art. 22 k.p., w szczególności § 1², art. 65 k.c., art. 60 k.c., art. 6 k.c., art. 506 k.c., art. 84 k.c., art. 87 w związku z art. 88 k.c., art. 98 k.c. i art. 99 § 2 k.c., art. 518 k.c., art. 103 k.c., art. 88 k.c., art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c., art. 737 k.c., art. 740 k.c. i art. 741 k.c. w związku z art. 750 k.c., art. 738 k.c. w związku z art. 750 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania w sposób, który miał istotny wpływ na wynik sprawy: art. 230 k.p.c., art. 231 k.p.c., art. 232 k.p.c. i art. 229 k.p.c.

Skarżąca A. I. wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że „w sprawie występuje istotne zagadnienia prawne: czy w sytuacji, gdy powód, mający pełną zdolność do czynności prawnych w pełni świadomie i dobrowolnie dokonuje rejestracji działalności gospodarczej, a następnie zawiera z pozwaną umowę cywilnoprawną (umowę o świadczenie usług), gdzie strony miały ewidentny zamiar zawrzeć taką umowę (i to na warunkach w pełni i zgodnie przez strony ustalonych), a nie umowę o pracę, łamiąc zasadę, iż umów należy dotrzymywać, może żądać ustalenia po kilku latach wykonywania umowy cywilnoprawnej, że zawarł umowę o pracę (twierdząc, iż do zawarcia umowy cywilnoprawnej i rejestracji działalności gospodarczej został przymuszony przez pozwaną id. 1- usługodawcę), czyniąc to bez uchylenia się od oświadczeń woli złożonych zarówno w trakcie zawierania umowy, jaki oświadczeń woli złożonych w trakcie rejestracji działalności gospodarczej; czy każde podporządkowanie prowadzi do przyjęcia istnienia stosunku pracy, czy nie należy dokonać odróżnienia cech charakterystycznych stosunku podporządkowania, występującego na tle umowy o pracę od możliwości wskazania sposobu wykonywania przez dającego zlecenie, które jest dopuszczalne na tle art. 737 k.c.”.

Skarżąca H. I. wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazując, że „w niniejszej sprawie występują następujące zagadnienia prawne: czy w sytuacji, gdy powód, mający pełną zdolność do czynności prawnych w pełni świadomie i dobrowolnie dokonuje rejestracji działalności gospodarczej, a następnie zawiera z pozwaną H. I. umowę cywilnoprawną (umowę o świadczenie usług), gdzie strony miały ewidentny zamiar zawrzeć taką umowę, a nie umowę o pracę, łamiąc zasadę, iż umów należy dotrzymywać, może żądać ustalenia po ponad roku wykonywania umowy cywilnoprawnej, z powołaniem się na fakt, że wówczas zawarł umowę o pracę (twierdząc, iż do zawarcia umowy cywilnoprawnej i rejestracji działalności gospodarczej został przymuszony przez pozwaną A. I. - usługodawcę), czyniąc to bez uchylenia się od oświadczeń woli złożonych zarówno w trakcie zawierania umowy, jak i oświadczeń woli złożonych w trakcie rejestracji działalności gospodarczej?, czy każde podporządkowanie (stosowanie się do zaleceń przy wykonywaniu obowiązków) prowadzi do przyjęcia istnienia stosunku pracy, tj. czy nie należy dokonać odróżnienia cech charakterystycznych stosunku podporządkowania, występującego na tle umowy o pracę od możliwości wskazania sposobu wykonywania czynności przez dającego zlecenie, które jest dopuszczalne na tle art. 737 k.c.? oraz czy osoba niemająca umocowania (z uwagi na jego nieważność) lub przekraczająca zakres umocowania może skutecznie zawrzeć umowę o pracę w imieniu i na rzecz mocodawcy (zwłaszcza wobec odmiennej woli mandanta) w sytuacji, gdy zachowanie osoby udzielającej pełnomocnictwa polega wyłącznie na milczącym dopuszczeniu osoby świadczącej usługi do pracy i to dopiero po spełnieniu przez niego warunku w postaci założenia przez niego i rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej (od marca 2006 r. tj. od kiedy Sądy ustaliły związek powoda z H. I. stosunkiem pracy)? W dalszej konsekwencji: czy i w jakich okolicznościach bierne zachowanie (milczenie) kontrahenta działającego przez rzekomego pełnomocnika stanowi potwierdzenie zawarcia umowy (oraz ewentualnie jakiego rodzaju umowy)?”, a także, iż w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargi powód wniósł o wydanie postanowienia o ich nieprzyjęciu do rozpoznania, ewentualnie o ich oddalenie i zasądzenie od

pozwanych na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Odnosząc się do wniosku o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej A. I. w zakresie powołanego przez nią pytania pierwszego - w kontekście ustalenia przez Sądy obu instancji istnienia stosunku pracy łączącego powoda z pozwaną - należy wskazać, że kwestia zasad kwalifikacji umowy zawartej między stronami stosunku prawnego jako umowy o pracę ma bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego. Przyjmuje się w nim, że decydujące znaczenie mają przepisy art. 22 § 1¹ i 1² k.p. Jeśli sposób wykonywania pracy opowiada cechom charakterystycznym wykonywania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę (art. 22 § 1 k.p.), powyższe przepisy nakazują kwalifikować go jako stosunek pracy, bez względu jego nazwę czy też wolę stron. Jeżeli dany stosunek prawny wykazuje różne cechy, charakterystyczne zarówno dla wykonywania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, jak i umów cywilnoprawnych, dla oceny rodzaju stosunku prawnego decydujące jest ustalenie, które z tych cech mają charakter przeważający (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNC 1965 nr 9, poz. 157 z glosami T. Gleixnera w OSP 1965 nr 12, poz. 253 i S. Wójcika w OSP 1966 nr 4, poz. 86; 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449; 14 września 1998 r., I PKN 334/98, OSNAPiUS 1999 nr 20,

poz. 646; 28 października 1998 r., I PKN 416/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 775; 7 marca 2006 r., I PK 146/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 67; z 5 maja 2010 r., I PK 8/10, LEX nr 602668; z 10 lutego 2010 r., II PK 157/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 179; z 14 grudnia 2009 r., I PK 108/09, LEX nr 564760; z 2 grudnia 2009 r., I PK 123/09, OSNP 2011 nr 11-12, poz. 152; z 7 października 2007 r., III PK 38/0, LEX nr 560867; z 3 czerwca 2008 r., I PK 311/07, OSNP 2009 nr 19-20, poz. 25). Nie można uznać, że w sprawie występuje zagadnienie prawne lub zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego i wyraził swój pogląd w licznych wcześniejszych orzeczeniach co do interpretacji wskazywanych w podstawach kasacyjnych przepisów, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Jeśli zaś chodzi o pytanie drugie, to przedstawiany problem odrywa się od podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku, gdyż dokonane w nim ustalenia faktyczne w żaden sposób nie potwierdzają, aby Sąd przyjął istnienie pracowniczego podporządkowania wyłącznie na podstawie obowiązku powoda stosowania się do wskazówek pozwanych w zakresie chowu i hodowli kurcząt, a tym samym miał problem z dokonaniem odróżnienia „cech charakterystycznych stosunku podporządkowania, występującego na tle umowy o pracę od możliwości wskazania sposobu wykonywania przez dającego zlecenie, które jest dopuszczalne na tle art. 737 k.c.” Istotne zagadnienie prawne, jeżeli miałoby stanowić przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania po myśli art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinno występować w rozpoznawanej sprawie. Nie można natomiast rozpatrywać kwestii prawnej oderwanej od wyjaśnionego w sprawie stanu faktycznego. W postępowaniu kasacyjnym nie jest bowiem dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy, art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest związany ustaleniami faktycznymi, stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109).

Co zaś się tyczy skargi kasacyjnej pozwanej H. I., to sformułowane przez nią zagadnienia prawne (identycznej zresztą treści w zakresie pytania pierwszego i

drugiego) dotyczą tych samych problemów, które stanowiły przedmiot wątpliwości przedstawianych przez pozwaną A. I. Stąd też zawarte w odniesieniu do tych problemów uwagi są aktualne również w tym przypadku. Co do trzeciego pytania, jeszcze raz podkreślić należy, że jeżeli w treści stosunku prawnego łączącego strony przeważają cechy charakterystyczne dla stosunku pracy określone w art. 22 § 1 k.p. (wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę), to mamy do czynienia z zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę umowy zawartej przez strony oraz ich wolę (por. przywołane wyżej orzecznictwo Sądu Najwyższego – w tym w szczególności wyrok z dnia 3 czerwca 2008 r., I PK 311/0).

Także gdy idzie o pozostałe przesłanki, przywołane przez skarżącą H. I., tj. potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, oraz oczywistą zasadność skargi należy uznać, że nie zostały przedstawione argumenty przekonujące o tym, że skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

W świetle okoliczności sprawy nie jest konieczne dokonanie wykładni art. 22 § 1² k.p., zwłaszcza w kierunku sugerowanym przez skarżącą, gdyż przepis ten wyraża jasny zakaz zastąpienia umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu warunków wykonywania pracy, określonych w § 1; nie jest przy tym istotne, ile następujących po sobie stosunków pracy (z iloma pracodawcami) zostało z jego naruszeniem zawarte.

Odnosząc się natomiast do tezy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy wskazać, że w świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego zwykle wynika ona z oczywistego, widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa polegającego na sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem lub powszechnie przyjętymi regułami interpretacji. Nie chodzi zatem o takie naruszenie prawa, które może stanowić podstawę skargi w rozumieniu art. 398⁴ k.p.c., lecz o naruszenie kwalifikowane (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20 poz. 494; z 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPiUS 2003 nr 18, poz. 437; z 8

marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616). Jeżeli więc przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, iż skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁴ § 1 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta "oczywistość" i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia, koncentrując się na wykazaniu kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Skarżąca takiego wyводу nie sformułowała, co więcej, nie wskazała nawet przepisów prawa, które w sposób oczywisty zostały – w jej ocenie – naruszone przez Sąd drugiej instancji.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji postanowienia. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w związku § 6 pkt 5 w związku z § 11 ust.1 pkt 2 w związku z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).